

Depot Legal

NGÀY 27 THÁNG 10 NĂM MẬU THÌN - NGÀY THỨ BẢY 8 DECEMBRE 1926

MỎI SỐ 0308

AM THUC HAI SỐ 137

TIENG-DAN

LA VOIX DU PEUPLE

Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

ĐƯỜNG ĐÔNG-BÀ, HẢI PHÒNG

Trong đời có hai đạo một là nhân, hai là bất nhân.

GIÁ BÁN	
ĐƠN-ĐOÀN	NGOẠI-QUỐC
Một năm, 100	150
Sáu tháng, 50	75
Ba tháng, 25	37

Trần Đình-Phạm

NHÂN-LOẠI VỚI CƠ-KHÍ

Từ cơ khí xuất hiện đến nay, trên con đường tiến bộ của loài người, ngày khác mà tháng không đồng, mau chóng lạ thường, ai cũng công nhận như vậy. Song ở những dân-tộc nghe thấy hẹp hòi, tư tưởng tôn giáo, đối với những môn cơ khí đó, lại sinh lòng kính sợ, nhấm mắt-tàu dương cho là một vật vẫn minh độc nhất mà không khi nào chịu để lòng suy xét trong sự thực chứng nghiệm. Vì thế mà thành ra chỉ thấy được một bên, sót hẳn đi một bên, nghĩa là chỉ thấy một mặt lợi mà không thấy mặt hại. Người xưa có câu rằng: yêu mà phải biết chỗ xấu, ghét mà phải biết chỗ tốt, (愛而知其惡, 惡而知其善) phạm xét việc gì cũng theo lẽ đó lấy cái công tâm mà phán đoán thì mới hợp cái chân-lý mà tránh được cái nạn theo mù vậy.

Kỳ giả viết bài này, không phải lật những câu sáo « văn minh vật-chất, văn minh tinh-thần » của đầu mồm các nhà viết văn ngày nay, cũng không phải vô chủ ý kích bác văn minh Âu-tây như những nhà học-giả ngoại có như Cò-hồng-Minh nước Tàu. Kỳ giả chỉ lấy chứng trong sự thực và xét đến kết quả tương lai mà thấy được một cái xác-án rằng:

Cơ khí - ở loài người không phải là toàn lợi mà không hại vậy. Theo tâm lý loài người thì ai cũng thích sự an mà lánh sự nguy, ưa đều phúc mà ghét đều họa, ưa gọi là lần bọ (tức là làm cho sự nguy sự họa của loài người một ngày một lui, mà sự an sự phúc một ngày một tăng lên cho đến viên mãn, ấy mới cho là chân chính lần bọ). Nay xem trong sự thực thì sự lợi cho loài người nhờ cơ khí mà tăng lên cũng nhiều, mà sự hại cho loài người, cũng nhờ cơ khí mà dẫu theo một cách lạnh lẽ. (Lời nói thể không phải bác cứ cơ-khí không nên dùng, cứ nói phải dùng cho nhằm đường độc giả xem hết toàn bài, đừng vội phán đoán mà lầm). Không đợi trung dẫn đầu xa, chỉ xem câu chuyện thường ngày trước mắt ta thì đã thấy lời nói đó là thực:

Máy in hoạt-bản, không phải là một thứ lợi khí để truyền bá tư-tưởng, du quán trí thức cho loài người mau khôn ngoan sao? Thế mà trong các nhà in, sách hay xuất bản vẫn nhiều, mà những sách văn chương không lối, nói bán

nhảm nhí, cũng những thứ chuyện bậy sự xấu, dâm sắc mê liệp, nhỏ nhớp ra đường ngôn luận, làm rối cái não bọn thanh niên, cũng đua nhau mà xuất hiện, thì cái hại cũng không nhỏ.

Tàu thủy xe hỏa, không phải một thứ lợi khí vạn-tài dễ dàng, giao thông tiện lợi, dễ mở mang đường kinh-tế cũng rút bớt sự kho nhọc, cho loài người được mau giàu mau mạnh không? Thế mà trên thủy lục ngày nay, những đò cũn dùng về cuộc sinh hoạt của loài người, nhờ đường ấy mà chuyên du văn mau, mà những đồ giết người như súng, đạn, gươm giáo v. v. cũng nhờ đó mà đi lại càng chóng: máy trận chinh chiến gần đây mà máu trôi thành sông, xương chắt thành núi, so với thời đại cơ khí chưa xuất hiện, thì hại cũng không phải là vừa.

Đò là cứ vai đều đại khái, còn chưa kể tới cái hại, vì cơ khí mà những nhà tư-bản, đứng về một phương-diện số ít lấy thế lực đồng tiền mà cầm cả bao nhiêu hàng-hà-sả-số sinh-mạng bọn lao-dộng trong thế giới, sống chết vui buồn, tùy theo ý riêng mừng giận của họ, cái sống bị thắm trên một biển bất-bình, càng ngày càng nổi lên, lại không phải tại cái nạn cơ-khí sao?

Xem thế thì cơ-khí ngày nay, ta nên xem như một cái đường cái, loài người tiến bộ thì như định phải đi qua, không ngại tránh được, song ta cần phải hiểu rằng, đã là cái đường cái, thì những kẻ nhân-nhân quân-tử, từ-thiện bác-ái, qua lại trên đường ấy đã đánh, mà những kẻ cũng hung cực ác, trộm cướp giết người, cũng theo con đường ấy mà đi tới. Đối với cái đường đó, ta chỉ cho là một vật cần dùng cho loài người như nước như lửa không sao thiếu được, không cần khen hay nói dở gì, mà cốt phải xét những người đi trên đường ấy tránh cách thế nào, chứ theo những đồ gì, có lợi hay là hại cho loài người. Nói cho rõ ra là đối với vấn-đề cơ-khí, ta vẫn công nhận là một vật rất có ảnh-hưởng quan trọng trong bộ lịch-sử tiến hóa của loài người, mà cần nhất ta phải khảo sát cái cách dùng cơ-khí đó, đem ra làm đều lợi cho loài người hay là làm hại cho loài người vậy.

Lấy cái đều cốt yếu đó làm mục-dịch mà xem xét cho kỹ càng thì phán đoán mới khỏi

VĂN VẤN

Qua kính Cái-ngay thuộc hạt Bắc-liêu.

Một chiếc thuyền con nhẹ nhẹ chèo, Phất phơ cây cỏ gió leo heo. Hoàng hôn lộng dựng vầng mây bạc,

Thương hải y âm tiếng sóng reo. Hồn hồ rùng rợn chim mền ò, Lành lang nước chảy cả theo đò. Tang bồng một gành hai vạt nằng. Cánh cơ máy râu quỳi phứt reo.

Hoàng-Châu Ng. T. H.

Trò chơi

Trò chơi bay dạt tự dưng dàu, Lưu đến ngay nay hết đã sầu. Cơ bạc phủ tan tình cốt nhục, Gió giương danh hồng kiếp như chèo. Giang san ít kẻ chia lưng gành. Tâm sự nào ai nằng một bầu. Ai kẻ thanh niên xin sớm lình. Kia xem gió Á với mưa Âu.

Tr. d. L.

Phong cảnh Bãi-biển (Đồng-hới)

Quảng-bình cách khỏi chốn thành đô, Cảnh là này ai khéo điểm tô. Đèo ngang mây phủ đầu bình Ngô. Bè đòng sóng đội long du hiệp, Hàu Tró gương soi khách hải hồ. Một bậc gấm thêu non nước cũ, Khéo khen bác tao về nên tô.

Thiên-Lân

Cùng bạn Cò-dòng

Các ngài cò dòng đã góp đôi bạc hùn xin đến Hội-sở, hoặc gửi thư về mà đòi lấy cò phiếu nhất định, xin nhớ đem hoặc gửi biên-lai-tạm theo.

HUYNH-THỨC-KHANG Công-Ty

SÁCH MỚI

Họ Long thư điểm ở Hòa-giây mới xuất bản quyển « Truyện ném bát » (tập 1) của ông HOÀNG-HỮU-THÀNH soạn, sách dày 32 trang, giá 0\$06. Bán tại các hàng sách và tại bản báo.

đều lấm lạc, dùng cơ-khí mà kinh dinh những đều nhân từ thì cho là ân-nhân mà lần dương cũng không phải là đua, dùng cơ-khí mà thì cái thủ đoạn ích kỷ hại người, thì ta có công kích cũng không phải là khác. Không những cơ-khí mà thời đầu, đối với những vấn-đề mà ngày nay người ta xưng rằng văn-minh, chúng ta cũng cứ theo cái mục đích nói trên mà phê-bình một cách cho đúng đắn, để cùng nhau lựa đường mà đi cho nhằm cái phương hướng lần hóa, thì may ra có tránh được cái nạn đua lún xem hát, nghe gì cũng khen, đưa mũ đi đàng, nói đầu theo đó, đã không ích mà có hại nữa vậy.

M. V.

TẠP LOẠI

CÁCH MẠNH NƯỚC PHÁP

(Tiếp theo)

Tổng tài hội đồng

(Le Directoire)

Trước khi giải tán thì Quốc ước nghị hội đã quyết nghị một bộ Hiến pháp mới, tức gọi là Hiến pháp năm 1793. Hiến pháp này không có tinh cách dân trị bằng Hiến pháp năm 1791. Tuyên cử thì đặt phép hạn chế, phạm nhân dân phải biết đọc, biết viết và có nộp một tờ thuế trực tiếp thì mới có tư cách đi bầu phiếu. Quyền lập pháp thuộc về 750 nghị viên, chia làm hai viện: 1. Thanh niên hội nghị hoặc Nghị bạch hội nghị (Conseil des Jeunes ou des Cinq cents). 2. Lão cựu hội nghị (Conseil des Anciens). Hai hội nghị đều do một tuyển cử đoàn cử lên, mỗi năm phải cử lại một phần ba. Quyền hành chính thì giao cho một Tổng tài hội đồng, gồm 5 ủy viên, do Thanh niên hội nghị tuyển cử 40 người cho Lão cựu hội nghị tuyển cử 40 người. Tổng tài hội đồng không có quyền giải tán Nghị viện, mà Nghị viện cũng không có quyền bãi chức các Tổng tài ủy viên.

Thì gặp tình thế chính trị và tài chính đương lúc rất khó khăn. Về phương diện chính trị thì phải chống lại với các đảng cực đoan là đảng bảo hoàng và đảng Ja có banh. Nhiều người trong đảng Ja có banh liên lạc với một nhà cộng sản chủ nghĩa là Ba-bốp (Gracchus Babeuf). Năm 1796, có mấy cuộc khởi nghiệp phát hiện, nhưng đều là thất bại cả, và bốp phải bắt và xử tử.

Nhưng từ năm 1797, thì phái phản đối chiếm đa số trong Nghị viện. Các Tổng tài ủy viên phải gây những cuộc chính biến để bảo vệ địa vị. Cuộc chính biến 18 Fructidor (ngày 4 tháng 9 năm 1797) là chống lại đảng Bảo - hoàng; cuộc chính biến 12 Floréal (ngày 11 tháng 5 năm 1798) là chống lại đảng Ja có banh.

Tình hình tài chính thì rất khủng hoảng, thương mại đình đốn, công nghiệp đời bại, giấy bạc phát ra quá nhiều không được n. An dân tin nhiệm. Nhân dân thì đói khổ, mà một số ít bọn đầu cơ đã làm ở Ba-ri thì hốt nhiên thành giàu to, bày ra trước cái cảnh khố trống của nhân dân một cái cảnh khoái lạc rất thú vị.

Nói tóm lại, nhân dân đối với tình thế hiện thời chán nản, oán hận vô cùng mà chỉ mong có một tay anh hùng nào xuất thế để cứu vớt cho. Chính lúc đó thì Nã-phá-luân đi viễn chinh ở Ai-cập vừa về, Từ khi Nã-phá-luân thắng trận ở Ý đại lợi, thì cái thanh vọng của nhà thanh niên tướng say đã lừng lẫy trong khắp mọi nơi, bởi thế nên khi ở Ba-ri vừa nghe tin rằng Nã-phá-luân đã về thì dân chúng hoan hô quá chừng, ai nấy đều cho Nã-phá-luân chính là vị anh hùng cứu thế bấy lâu hằng mong đợi.

Xe y ét (Siéyas) là một Tổng tài ủy viên, cũng với Nã-phá-luân bản tính dễ cử hành một cuộc chính biến, ngoài ra có đến dự được một người Tổng tài ủy viên nữa, Roger Duclos và nhiều người khác tán thành. Ngày 18 Brumaire, Xe y ét làm mưu khiến Nghị viện quyết nghị đối nghị trưởng

đến Xanh cơ Lu (St. Cloud). Ngày 19 Brumaire (10 tháng 11), xuất quân thì cuộc An mưu thất bại, vì đa số Thanh niên hội nghị phản đối và tuyên-thệ bảo hộ cho Hiến pháp. Khi Nã-phá-luân vào nghị trường thì các nghị viên đứng dậy xỉ mả và xáng-danh, nhưng nhờ có mấy tên lính đi theo mà Nã-phá-luân thoát thân. Sau Thanh niên hội nghị đem ra hiến quy về vấn đề kết án Nã-phá-luân, thì Nghị trưởng Luy xêng (Lucien) là anh ruột Nã-phá-luân phản đối bỏ nghị trưởng đi ra, ấy cũng là một việc may cho Nã-phá-luân, mà chính vì một điều nhỏ này mà cái cơ hữu thất bại của Nã-phá-luân đã chuyển đi sang cái cơ thắng lợi. Luy xêng ra trước quân đội tuyên bố rằng (Nghị viện toàn tâm chửi Nã-phá-luân (Nã-phá-luân đã được cử làm Tổng tư lệnh), quân đội liền nổi giận, thế là kéo vào thị ủy giải tán Nghị viện. Ngày buổi chiều, một bộ phận nghị viên quyết nghị bãi miễn Tổng tài hội đồng, và suy cử Nã-phá-luân, Xe y ét và Duy cơ lô (Roger Duclos) làm Chấp pháp ủy viên (Consuls).

Những kỳ thực thì bao nhiêu quyền lực là trong tay Nã-phá-luân cả. Cuộc chính biến này, không những là cái mặt nhọt của Tổng tài hội đồng, mà cũng là cái chung cục của một kỷ nguyên mất nước Cách mạng Pháp vậy.

(Còn nữa) Ngô-nhân-biên

MỘT VIỆC CẦN NHẤT TRONG CUỘC SINH HOẠT CỦA DÂN TA

(Tiếp theo)

Nước ta có sách gì gọi là sách thực-nghiệp không? Câu hỏi đó đầu cho những người học-học tức cho lợi-lợi trong biển sách nước Nam ta, từ tuổi trẻ đến lúc bạc đầu, cũng phải trả lời rằng: không!!

Ồ! một dân tộc đồng một nói-giống, đồng một tiếng nói, đồng một phong-tục, cùng bà xóm con, đảo sông vờ núi, khai ruộng lập vườn mà sinh tự trên một dải đất không có thực-nghiệp, thì đã làm con quỷ chết đói, không nữa cũng thấp nhớp lấm ma Chiêm-thành rồi, có nương dựa vào cái gì, để nuôi được cái sức khỏe, mà cùng nhau lên võ rừng dưới lớp biển, phương Bắc chống với nước Trung-hoa, phương Nam chống với người Chăm-lạp, sinh con đẻ cháu liên tục kế-tiếp, đã cho đầu bẻ đi đi, chợ châu biến cái mà trái máy ngàn năm cho đến ngày nay, vẫn còn nghiêm nhiên làm một dân tộc đồng đặc đến hai mươi triệu. Thế thì nước ta không phải là không có thực-nghiệp; đều đó ai cũng phải công nhận.

Đã có thực nghiệp mà sao thực nghiệp lại không phát đạt được là tại sao?

Câu hỏi thứ hai đó, chính bản ý kỳ giả số đã viết bài này, mà lo cũng cần em trong nước gia tâm ng lên em.

Mấy mươi năm gần đây, vì ngon (trên kinh-tế ở ngoài trần đời đời) mà sinh kế người mình ngày thấy quẩn bức, những kẻ thường nói yêu nước, nghĩ đến liền đổ sinh hoạt của người mình, vẫn đã biết thực nghiệp là căn cấp, báo-chương lập-chức, hô hào ngày một, mà hội họ cuộc kia, cũng thấy ra có động lòng xang, người mình không phải là không lưu tâm đến vấn đề thực

nhập. Nhưng xét trong thực tế, chưa thấy cái gì là hiệu quả, người thì qui cho không có chính trị, người thì đổ cho không có lập-quan hay, phần nhiều lại than van rằng không có quyền tự do v. v. Những đều kể đó, không phải là không trở ngại cho đường thực nghiệp, song có một điều cần yếu trước nhất là cũng lưu tâm, thời cũng lấy làm lạ: đều ấy là gì? Tức là không có sách thực nghiệp vậy.

Có người nói rằng: Thực nghiệp nước mình (thuở nay quê vùng, kuông được lĩnh xảo, không có cái gì đủ học, gần đây những sách Âu-Mỹ truyền sang đã nhiều, muốn học thì lo gì không sách, lo là phải có sách gì nữa!

Ồ! câu đó chính là một sự làm to! Ông Tôn-văn số đã kể xướng cái thuyết « làm để biết khó » từ xưa là cơ đá phá cái ngộ điếm đó.

Sao thế? Phạm ở trong đời bất kỳ việc gì, biết rồi sau mới làm được, nên làm không khó mà biết khó, vì biết khó nên phải học mà học phải cần có sách. Thực nghiệp cũng thế. Bởi vậy nên ta có thể là một câu đố rằng: Thực nghiệp ta không phải đạt là tại không học mà không học là tại không có sách. Nay nói đến sách thực nghiệp ở nước ta thì phân ra hai loại:

1. Không có sách cũ, nghĩa là những thực nghiệp cổ hữu của ông bà ta đã kinh nghiệm thông thạo mà không có sách truyền lại cho ta.

2. Không có sách mới, nghĩa là những nghề nghiệp, cơ khí mới của người Âu truyền sang mà những người học được không chịu làm sách dịch sách để mở mang cho đồng bào.

(Còn nữa) Tri nan tử

VẤN ĐỀ HIỆN PHÁP

HIỆN PHÁP NƯỚC ĐỨC

(Tiếp theo)

Trước kia quyền lập-pháp của Đức thì thuộc về Chung-nghị-viện (Reichstag) và Tham-nghị-viện (Bundesrat). Chung-nghị-viện đại biểu cho nhân-dân, Tham-nghị-viện đại biểu cho các bang. Theo thông-lệ của các nước lập-hiến thì quyền lực của Hạ-viện cao hơn quyền lực của Thượng-viện, nhưng ở Đức trước kia lại khác hẳn thế. Nhân vì đương thời kỳ Tham-nghị-viện thì do dân-gian tuyển-cử lên, cũng có nhiều người có tinh thần phản kháng Chính-phủ, cho nên phải rút quyền-lực của họ lại cho rất nhỏ. Hiện nay Hiến-pháp mới thì không như thế nữa, quyền lập-pháp hầu như hoàn toàn thuộc về Chung-nghị-viện. Tham-nghị-viện tuy cũng có quyền đề-xuất nghị-án như trước, nhưng cứ thực-lệ thì chỉ là một cơ quan cố-vấn thôi. Trong hiến-pháp quy-định rằng Chung-nghị-viện thì nhân-dân dùng phép tuyển-cử phổ-cập, trực-tiếp, hình-dạng bí-mật để cử lên, phạm dân ông dân bà đủ 20 tuổi thì được đầu phiếu; ngày tuyên-cử phải là ngày tuần-kỳ (dimanche) hoặc một ngày nghỉ việc để nhân-dân toàn-quốc có thể tham dự được. Nhiệm-kỳ (mandat)

La

T S F

VOUS INTÉRESSE...

Parce qu'elle vous apporte chez vous, sans dérangement et au gré de votre désir...

Les dernières nouvelles du monde entier.

Les cours des valeurs.

Le marché des changes.

De beaux concerts symphoniques exécutés spécialement pour vous par nos artistes.

En un mot La T.S.F. vous apporte chez vous toutes les manifestations de l'esprit et de l'art.

Ne restez plus dans votre solitude. Rattachez vous au monde civilisé. Un simple petit appareil vous permet cela.

Demandez nous des renseignements toutes nos indications vous sont fournies gratuitement.

Catalogue d'appareil sur demande. Visitez notre Stand Série B n° 16 Foire d'Hanoi.

RADIO-SINDEX

HANOI — HAIPHONG — SAIGON

Xuân-hội, Khánh-phước, Khánh-long bị bọn lái lương nhiều hai lần đều, bắt bỏ đất ngra, đào ngạch khoét tường, không lúc nào yên, nhân dân xao xác, nhưng biết làm sao bây giờ? Cũng vì các lẽ hoặc không canh tuần, hoặc không cầm trái, hay là đồng tình dung ân, nên lũ gian phi mới hoành hành như thế. May đầu đêm mừng năm tháng này, p. ái nha hiệp với lòng một sát nhà tên cai Cấn ở làng Khánh-phước, quả được một con ngựa một tằm da hồ mới xẻ, màu chưa khô, và hai tên đi điện, một tên khai ở Quảng nghĩa đến mua ngựa, một tên khai ở Hồng-sơn đến bán ngựa, còn tên cai Cấn thì đi đầu vãng một phái hiệp giải tang về nhà, qua ngày sau mới bắt được tên Cấn. Những người bàng cận ai nghe tin ấy cũng mừng.

Việc mới phát giác ra chưa rõ quan huyện làm thế nào, lại nghe tên ở Hồng-sơn bẻ gông trốn mất, hiện đương truy nã.

Cái sự trạng đã hiển nhiên, mong gì quan trên lấy lẽ công minh, xét tình ngay vậy trừng trị một cách xứng đáng để răn kẻ gian tà.

Người trong lồng.

BẮC-KY NAM-DINH

Con đánh mẹ

Ông Chánh Hương Hội V. D. M. làng T. V. phủ N. T. Nam-dinh là con một ông phú hộ làng T. V. Ông Phủ hộ lấy 2 vợ mà ông chánh M. là là con vợ hai. Tuy thế mà ông vẫn không nhận bà hai là mẹ và thường thường muốn được lòng bà cả, cứ chỉ mang mẹ đẻ ông. Một hôm nọ chiều hay bà 2 có điều gì không vừa ý bà cả, nên ông được dịp muốn bịnh bà cả, bèn lúi mẹ mình ra nào dấm thúi, nào chửi mắng rất là ác虐. Người làng đến xem đông, si cũng cháu mày ng iều rống cho đứa con bất hiếu ấy. Một làng cái lương mà phải người chánh hội như vậy chẳng biết làng có ích hay là hại.

N. V.

HAIPHONG

Tình cảnh con nhà lao động
Chiều hôm thứ bảy 10-11 vừa rồi kỳ giả đi dạo phố chơi đến 10 giờ đêm mới về, chợt đi đến con

đường Pont de France thì gặp ba cái xe kéo 3 người tây đến một cái Ô-ten gần đó. Xe đó 3 người tây xuống, một xe giả (57), một xe giả (57), còn một xe chỉ giả có (52). Anh xe này thấy sự bất bình làm vậy, liền kêu nài xin thêm, vì đi từ lúc chấp tội, mãi đến bây giờ mà được (52) thì lấy gì mà nộp thuế cho chủ, mà ăn tiêu, mà nuôi vợ con? Kêu nài mãi, người tây đã không cho lại làm dọa đánh đập: an xe sợ đòn phải chạy, song không nhẽ có làm mà chẳng có ăn lại cứ theo đòi tiền, hề người tây xô ra thì chạy, người tây vào thì lại trở lại đòi tiền. Làm như thế mãi, cháu tôi người tây cũng phải làm ra mà ở lại trong Ô-ten không ra mắt nữa. Lúc ấy kỳ giả đã mong thay cho anh xe giả có chủ cũ liti nào tới để nhờ điều đình cho, mà chính anh xe chắc cũng nghĩ như thế. Một lát thì có một chú lái, chú vừa tới thì người tây đã chạy xô ra mà nói những điều chỉ chỉ không biết, chú liền quay lại báo anh xe rằng: «đeo mẹ cóc, ông cho giấy vào nó thì lại từ nhọc». Chán chưa! thời thì anh xe sợ oai liền giải xe đi kiếm món khác, sợ rằng không vắng lện thì lại được tặng bắt tại ngay, vì chú là người nhà nước!

Thế là hết chuyện!

Một người biết chuyện lại có

NAM-KY SAIGON

Lại có hội kin bà NGUYỄN AN-NINH

Cũng vì hội kin Nguyễn-an-Ninh mà hơn mấy trăm người lương thiện phải ngồi tù. Cũng vì hội kin Nguyễn-an-Ninh mà ông bố cháu, cha xa con, chồng xa vợ. Nỗi oan ức kể sao cho xiết. Thế mà cũng chưa vừa bụng kẻ « nước lã khuấy nên hồ » nên hôm nay lại nảy ra hội kin bà Nguyễn-an-Ninh nữa. Bà Ninh lúc này vừa đi để trong nhà thương Chợ Đuối mới về, còn tay bằng tay âm. Mỗi buổi chiều thứ ba, ai lại không thấy bà bà thà trước cửa khám, đợi giờ mở cửa đóng đèn chén cơm đĩa mắm cho chồng.

Thế mà ngày 21-11-28, tại làng Đức-hóa, tổng Cầu-an, hạt Cholon, ông Phủ Quốc có bắt một người dân bà và cáo rằng có kỳ vào hội kin bà Nguyễn-an-Ninh.

Có tên là Nguyễn-thị-Thiên, 29 tuổi, góa chồng, hiện đương nuôi một mẹ già và hai đứa con dại. Có là người buôn bán lớn. Vợ này bán bảo đương tra xét, sau sẽ nói thêm.

B. P. T. B. 27 novembre

HỘI KIN BÀ NGUYỄN-AN-NINH

Kỳ báo trước, chúng tôi có đăng tin về Nguyễn-thị-Thiên, ở làng Đức-hóa, hạt Chợ-lớn, bị bắt về tội theo hội kin bà Nguyễn-an-Ninh. Nay mới hay tin rằng có Nguyễn-thị-Thiên đã đăng tha về thông tin.

Bắt chơi vậy, chứ có Nguyễn-thị-Thiên là người vô tội.

Nói chơi vậy, chứ hội kin bà Nguyễn-an-Ninh là chuyện không có.

Muốn bắt sao, muốn nói sao, là quyền riêng của sở mật thám. Song chúng tôi tưởng e nói chơi, bắt chơi mà thế, thì thành ra làm nư mà có hại nhiều lắm.

Và chúng tôi có nghe (không biết có thiệt vậy không?) hôm có Nguyễn-thị-Thiên bị bắt, thì bị công chúng với một người đàn ông. Sao vậy?

Có lẽ ông chánh sở mật thám cũng chán biết làm như vậy thật là trái phép và khiếm nhã. Ông có quả trách người tung sự của ông chăng?

Ồ! Hắt rồi thưa, hắt rồi bắt. Chúng tôi chẳng biết ngày nào cho hết mấy lớp đều trong lần bị kịch Nguyễn-an-Ninh.

B. P. T. B. 29 Novembre

ĐỘC GIÀ LƯẬN DÂN

TA NÊN CẢI LƯƠNG TỤC HÔN THỮ

(Tiếp theo)

Còn một phần trách nhiệm nữa rất quan trọng, thì quốc dân ta không thể trốn đi đâu, mà không chịu nhận lỗi được. Cái lỗi ấy, là cái lỗi « ngu dốt », dưng vợ, gả chồng cho con sớm quá. Tuy là luật lệ có định ra tuổi tác, và liên nhân ta xưa, đến lúc thành niên mới cưới gả nhưng vì vì nỗi phép vua thua lệ làng, và phong tục mỗi ngày mỗi hèn hạ.

Sao bảo tảo hôn là cái lỗi « ngu dốt »?

Một là vì không biết rằng: đời vợ chồng «miếng còn hơi sữa» kia, nói về hình thể, thì chưa đủ khi huyết cho mình trưởng thành, cho khi huyết đầu thừa, mà san sẻ cho con được to béo, mập mạnh.

Ái lại không tính trông thấy « con mẹ » 14, 15 tuổi, hề hồng con thơ, như mèo tha con, cũng «thằng cha» 16, 17 tuổi, đưa hai hai nư, như con vợ ru con? Vì đứa chưa có cái nư tay bằng, tay mang, thì cặp « yên ương » kia đang chừng niên thiếu, dăm nguyệt, say hoa, tham hồng, tiếu lục, sao cho khỏi lảo nhay sinh ra thân thể bạc nhược. Bỏ mẹ bạc nhược, ngày sau con cái phải bạc nhược, con cái bạc nhược là cái mối chơ e vì trong ». Gia dĩ không biết đường nuôi, tránh sao cho khỏi cái họa yêu vong?

Hai là vì không biết rằng: đời vợ chồng «ăn chưa no, lo chưa tới» kia, nói về tinh thần, thì thân mình còn chưa biết đường ăn, lối ở, chưa phân biệt được phải trái, nên hư, chưa kinh nghiệm được mấy may sự đời, còn biết gì dạy dỗ con trẻ lúc nên ba? Rồi sau con hư tại mẹ, tập giữ-linh thành, đầu thầy có uốn nắn tre già, cũng không sao ngay thẳng được.

Thế là thân thể đã suy nhược,

linh linh lại hôn tặc, ai dám bảo con người thế ấy là con người ích nhà lợi nước được.

Ba là: không biết rằng: đời vợ chồng e cần cơm không vỡ « kia, chưa thể tự lập được, phải ở lại vào lưng cha mẹ, mà ăn nhờ. Như cha mẹ giàu sang, thì chúng nó làm đời con một ăn no lại nằm, nghèo ngao, ngã ngớn, cời cợt, nó dùa, vợ chồng, con cái, rồi thành ra cái thói quen ăn nhờ, ở cạnh, siêng chơi, nhác làm, lại mắc thòm cái tội hư. nết xấu, của « đời vợ chồng con nít »? Nếu mà bỏ mẹ nghèo đói, thì cũng phải ra tay ăn làm: hề khó nhọc vì nỗi nuôi miệng, lại thêm vất vả về sự nuôi con. Thế thì tránh sao cho khỏi gây oán, và mang bệnh loạn?

Bốn là: vì càng giàu, càng lo làm «suôi, già» càng sớm, báo rằng: «mình đã có của, kho đầy, vợ khảm, nhà dọc đầy ngang rồi, nếu lo cho con trẻ thành đời lớn, cho đẹp mặt mẹ cha, vinh vang làng xóm, mai chiếu có nhâm mất, cũng yên túc ả ». Đạo làm cha mẹ, nghĩ thế, không phải là không e anh đáng. Nhưng chỉ biết thỏa lòng trong nhất thời, mà không nghĩ gì đến cái hại nói suy, giống yêu cho nhà, cho nước muôn đời. Cái hại nhân tiên, là con còn đang cắp sách đi học, mà đã mang một gánh «cang thường» nặng trĩu. Tháo nào trẻ thơ nó không sớm nặng tình nhi nư, mà nhẹ chí «trượng phu». Rồi ra thầy hư, thợ vụng, văn dốt, vũ dốt: e a mẹ không cho cái lợi ấy được.

Các nước văn minh bên Thái-lây, những hạng người đến 25, 30 tuổi, lúc nào tuấn nghệ, thành nghiệp, có thể tự lập, không phải luồn cúi ai, đầu bỏ mẹ giàu sang cũng không ở lại, thì mới chịu có gia thất, là sự «vương. Người ta biết trọng nhân phẩm là thế. Không như bọn hoàn khóa từ đệ của những nhà phong lưu, phù qui nước ta: đi « đời lương, lười vãi, ăn no, lại nằm », lại còn đòi lấy vợ sớm. Nhưng mà con có vợ sớm, là lỗi tội những kẻ làm cha mẹ vậy.

Năm là vì nghĩ rằng: con nhà mình, năm nọ tháng nọ, ngày nọ, giờ nọ, thì kết duyên với con nhà kia là được tuổi, được cung, được mệnh, đến nỗi có đời vợ chồng sách cũng đi học, cùng chưởi bậy nhau, đánh lộn nhau. Ấy là học làm vợ, ấy là học làm chồng! Nhưng xét cho kỹ, thì trong sự mê tin đáng ghét kia, có ẩn một cái lòng ích kỷ tham lam khắt, là hai họ đều muốn dành cho nhau cái quang cảnh «môn đường, hộ đời» để cùng nhau ngắm nghía cái vẻ giàu sang đó thôi.

Li nhân mong rằng mấy lời bực bực vì nói giống này thấu tai đồng bào nam nữ để khuyến nhau sửa cái hủ tục hôn nhân, ngõ hầu con rồng cháu tiên khỏi hóa ra chích lữ nhĩ bấy vậy.

T. C. H.

HỘI VẠN-QUỐC TIẾT-KIỆM

Chi-cuộc ở Phố Boignis Desbordes Hanoi, kính lời báo cáo cho các chức có nhận Phiếu-Tiết-Kiệm của Hội biết rằng kỳ số thứ 14 tại đình đồng cuộc ở Saigon ngày 28 tháng Novembre 1928 mới rồi, cái Phiếu số 2269 của một vị ở tại tỉnh Phan-thiết thuộc về Trung-kỳ được trúng.

Số bạc trúng một ngàn đồng đã cấp p. ái, liền rồi.

Kỳ số gần tới đây thì đình ngày 28 Décembre 1928

TU TƯỜNG MỚI

CHỦ NGHĨA DÂN-QUYỀN CỦA TÒN-VÂN

BÀI GIẢNG THỨ TƯ (Tiếp theo)

Cứ theo những nước nhà nào mà dân quyền phát đạt nhất trong thế giới mà xem, thì nhân dân ở trên đường chính trị chiếm được địa vị thế nào, quyền được nhiều ít thế nào? Xem cái kết quả 100 năm trở lại đây, thì chỉ được một thứ quyền bầu cử và bị bầu cử mà thôi. Dân bị bầu lên làm Nghị viên, lúc ở trong nghị hội có quyền quản lý việc nước, phân những việc to lớn nước nhà thì phải do nghị viện thông qua, nghĩa là được phân nhiều các ông nghị viên tán thành thì việc ấy mới được thi hành, nếu nghị viện không thông qua nghĩa là không được phân nhiều các ông nghị viên tán thành thì việc ấy không được thi hành. Cái chính thể ấy gọi là chính thể « đại nghị », nghĩa là thay mặt dân mà bàn việc, cũng gọi là chính trị « nghị hội ». Nhưng tư khí cái chính thể ấy thành lập, thì dân quyền đã chắc phát đạt đủ mức đâu. Người Âu-Mỹ tưởng rằng tranh dân quyền mà tranh đến được chính thể nghị hội thì là lợi bậc dân quyền rồi, cũng như đảng cách mệnh Trung-quốc ta tưởng rằng cách mệnh xong rồi thì làm được như Nhật-bản, như Âu-Mỹ, thì là đại thành công rồi. Thứ xem Trung-quốc sau lúc cách mệnh, chẳng phải đã làm được chính thể nghị hội đó ư? mà cái lợi ích của dân quyền thì được thế nào? Ai cũng đã biết rằng bọn nghị viên hay giả biến thành nghị viên « con lợn », hề có tiền thì bán mình, chia tang, dấn cả nước không ai thêm kể bọn ấy. Các nước thực hành chính thể đại nghị, vẫn không khỏi tệ, ai ngờ truyền sang Trung-quốc ta thì cái tệ lại không thể dốt hết, Quốc dân ta đối với chính thể ấy, nếu không chăm lo, mà đem việc nước phó mặc một bọn nghị viên « con lợn », tự ý làm bậy làm can, thì vận mệnh nước nhà chẳng nguy hiểm lắm ru? Cho nên người ngoại quốc cứ trông mong vào cái chính thể đại nghị, cho là cái cách trị an lâu dài của nước nhà, lời ấy không đủ tin cậy. Dân quyền lúc mới sinh, trải qua bao nhiêu việc khổ nạn, đến lúc thực hành, lại trải qua bao nhiêu đoạn trắc trở, mới được phát đạt dần dần, mà cái kết quả chỉ được cái chính thể đại nghị mà thôi, các nước đều như thế cả.

Gần đây nước Nga-la-Tur mới sinh một thứ chính thể khác, không phải chính thể đại nghị, mà là chính thể nhân dân chuyên chế, cái chính thể ấy rút cuộc ra thế nào, chúng ta kiểm được tại liệu 11 lần, không đủ mà suy xét, cho nên không dám đoán định trước được, chỉ biết rằng cái chính thể nhân dân chuyên chế đo so với chính thể đại nghị cũng đại tương được nhiều. Song «Quốc dân đảng» chúng ta để xưởng chủ nghĩa tam dân để cái tạo lại Trung-quốc, thì dân quyền của chúng ta cuối tương khác hẳn dân quyền của người Âu-Mỹ. Chúng ta đem cái lịch sử đã qua của Âu-Mỹ để làm tài liệu mà xem xét, không phải là bắt chước cái bước sau của họ, mà thực là lấy cái chủ nghĩa dân quyền của bọn ta mà cái tạo nước ta thành ra một nước dân quốc đúng thành thể «toàn dân chính trị». câu cho được làm bậc trên Âu-Mỹ. Chúng ta mà muốn đại

được cái mục đích to tát ấy, thì phải hết sức nghiên cứu chủ nghĩa dân quyền cho thiệt kỹ càng sách vở.

Cái đại ý hôm nay tôi giảng diễn, là cốt cho anh em chí em biết rõ rằng những nước tiên tiến đều Âu-Mỹ thực hành dân quyền đã hơn 100 năm, mà chỉ được cái chính thể đại nghị, mà chúng ta đem cái chế độ ấy thực hành ở Trung-quốc ta, đã sinh ra bấy nhiêu cái tệ, cho nên cái vấn đề dân quyền, bây giờ cũng chưa dễ giải quyết cho xong. Tư rày về sau, đối với chủ nghĩa dân quyền tôi còn phải giảng hai lần nữa, đem cái vấn đề dân quyền từ chỗ cội gốc tìm một cách giải quyết ở Trung-quốc ta, nếu chúng ta không giải quyết xong thì Trung-quốc ta lại phải bắt chước cái bước sau của người Âu-Mỹ, nếu mà giải quyết được thì Trung-quốc sẽ được ở bậc trên Âu-Mỹ.

(Còn nữa)

G. Q. T. X. djch

VIỆC THÈ GIỚI

A-DÔNG

Tàu

Việc vận động đòi ở Đông tam linh. - Có tin công báo rằng vì cuộc vận động đòi ở Cát-lâm mới rồi, có hàng 100 người vừa chết vừa bị thương.

Đang chúng ở các thành phố Cáp-nhĩ-lân, Trường-xuân và Tô là Cáp-nhĩ-mô cuộc biểu tình phục tòng chính phủ quốc-dân mà mang cờ « Thành thiên bạch-nhật » đi du hành các phố. Tình cảnh sát giáng lấy, cơ của bọn biểu tình nên hai bên xô sát nhau. Nghe đầu Trương tác Trường là tên trưởng lĩnh Cát-lâm có hạ lệnh cho tiến vào dân chúng.

Tướng giới Thạch triệu tập quân sự hội nghị. - Tướng giới-Thạch đã thông sục đi các nơi thích các tướng, ta về dự cuộc quân-sự hội nghị mở vào ngày 1er decembre này.

Cái án Tể-nam - Viên Tổng-trưởng bộ Ngoại-giao của chính-phủ Quốc-dân là Vương-chính-Địch có tuyên ngạo với các đại-biểu tình Sơn-dông rằng ý chính-phủ muốn yêu cầu Nhật triệt hết quân đội Nhật ở Tể-nam và các tỉnh lân cận đi. Chính-phủ Nhật, theo như lời xin của chính-phủ Trang-hoa đã rút số quân Nhật ở Sơn-dông xuống 5.000 người.

Các quân lính bị thất ở Phụng thiên. - Có 1 vạn lính thất ở các đội-quân Phụng-thiên đến ngụ ở Hing-na và khai khẩn đồn điền vừa làm quân để phòng bọn giặc Hung-thương và các cuộc xâm lược của người Mông-cô.

Trung hoa đối với Nhật bản - Thành lập binh viện ở Việt-binh với người Nhật, các thơ tế công với nhiều vật khác nữa gửi cho người Nhật đều bị các nhà Báo-diễn giữ lấy. Đến thơ bày này sẽ có cuộc bãi Nhật ở Quảng-thấu.

(T. N. D. B.)

Vô tuyến điện

(Tin ngày 19 novembre)

Vấn đề lao động Lý-tôn-Nhân tuyên bố rằng họ chưa bỏ được những điều ước bất bình đẳng thì nước Tàu không thể thân thiện với một nước nào được.

Ông Albert Thomas là giám-đốc ở Quốc-lộ lao động sự vụ cục khuyến nước Tàu phải 2 đại-biểu đi dự hội nghị, một người đại-biểu cho nghiệp-chế, một người đại-biểu lao động. Ông Albert Thomas trả lời Lý-tôn-Nhân rằng, «ta có thể đứng ngồi bất hoặc lời nói mà bỏ hẳn những cái nguyên tắc bất bình đẳng, nhưng lúc đó giao thiệp cũng như là ngay, lúc lợi ích đã phát triển và lên lên ngao, thì không thể cầm bút gạch một gạch mà thu xếp cho êm ấm được, thì phải thương lượng lâu ngày, phải suy xét cho chín chắn phải am hiểu tình thế lắm mới được.

(arip)

NHẬT

(Tin 26 tháng 11)

Cuộc đàm phán Trung-Nhật. - Trê việc điều đình về thể lệ quan thuế

Sirap TREKOL 0:75
Khởi hạ

Pharmacia Montès

